

TA'LIM JARAYONINING SAMARADORLINI OSHIRISHDA MUAMMOLI TA'LIMNING AHAMIYATI

Z.K.Kalendarova

Qo'qon universiteti "Ta'lim" kafedrası dotsent v.b.

Muqimova Gulxayo Shavkatjonovna

Qo'qon universiteti Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi

1-bosqich talabasi

MAQOLA HAQIDA

ANNOTATSIYA

Qabul qilindi: 12-yanvar 2026-yil

Tasdiqlandi: 15-yanvar 2026-yil

Jurnal soni: 17

Maqola raqami: 3

DOI:

<https://doi.org/10.54613/ku.v17i1.1346>

KALIT SO'ZLAR/ КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА/ KEYWORDS

muammoli ta'lim, innovatsion metodlar, bilish faolligi, mustaqil fikrlash, pedagogik texnologiya, izlanish, ta'lim samaradorligi.

Maqolada muammoli ta'lim zamonaviy pedagogik texnologiyalar orasida o'quvchilarning bilish faolligi va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga eng samarali yondashuvlardan biri ekanligi ko'rsatilgan. Ushbu metod o'quvchilar oldiga maxsus ishlab chiqilgan muammoli vaziyatlarni qo'yish, ularni tahlil qilish, farazlar ilgari surish va yechim topishga yo'naltirish orqali ta'lim sifatini oshirishi borasida fikr yuritilgan. Jarayon davomida o'quvchi passiv tinglovchidan faol ishtirokchi darajasiga ko'tarilishi, bu esa o'zlashtirish samaradorligini sezilarli kuchaytirishi tahlil qilingan.

Amaliy qismda muammoli vaziyatlar asosida tashkil etilgan dars mashg'ulotlarining o'quvchilarning bilimlarni chuqur va ongli o'zlashtirishi, ta'lim jarayonidagi faolligi va o'quv motivatsiyasiga ta'siri tahlil qilinadi. Muammoli ta'limning afzalligi shundaki, u o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, mantiqiy tahlil, ijodkorlik va mas'uliyat kabi muhim kompetensiyalarni shakllantiradi. Bunday yondashuv o'quvchini mustaqil izlanishga undaydi, bilimlarni chuqurroq anglash va amaliyotda qo'llash ko'nikmasini rivojlantiradi. Shu bilan birga, muammoli vazifalar o'quvchilarning o'quv jarayoniga bo'lgan qiziqishini oshirib, motivatsiyani mustahkamlaydi.

Tadqiqot natijalari muammoli ta'lim metodlaridan samarali foydalanish o'quvchilarda tanqidiy va mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga, bilimlarni real vaziyatlarda qo'llash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qilishini ko'rsatadi.

Kirish. Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilish faolligini oshirish, mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirish va bilimlarni ongli ravishda o'zlashtirishni ta'minlash pedagogikaning eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. XXI asr kompetensiyalarini egallagan shaxsni tarbiyalash, o'quvchini faqat tayyor bilimlarni qabul qiluvchi emas, balki mustaqil izlanadigan, tahlil qiladigan va o'z fikrini asoslay oladigan faol subyekt sifatida shakllantirish bugungi ta'lim tizimining har bir bo'g'inida dolzarb sanaladi.

An'anaviy ta'lim modeli ko'pincha reproduktiv faoliyatga tayangan holda o'quvchilarda faqat eslab qolish va qayta ifodalash ko'nikmalarini rivojlantirgan. Biroq xalqaro tadqiqotlar (OECD, UNESCO, PISA hisobotlari) shuni ko'rsatadiki, zamonaviy jamiyatda muvaffaqiyat qozonish uchun o'quvchilar murakkab vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qila olish, muammolarni tahlil qilish va kreativ fikrlash ko'nikmalariga ega bo'lishlari zarur. Shunday sharoitda muammoli ta'lim texnologiyasi o'quv jarayonida o'quvchilarning aqliy faolligini oshiruvchi, bilishga oid qiziqishini kuchaytiruvchi va mustaqil izlanish faoliyatini rag'batlantiruvchi eng samarali metodlardan biri sifatida e'tirof etilmoqda.

Muammoli ta'limning nazariy asoslari L.S. Vygotskiyning "yaqin rivojlanish zonasi", J. Dyui tomonidan ilgari surilgan "faol o'qitish" konsepsiyasi, M.I. Maxmutovning muammoli vaziyat yaratish modeli bilan uzviy bog'liqdir. Ushbu olimlarning qarashlarida o'quvchining bilish jarayonida faol ishtiroki, savol berish, taxmin qilish, fikr yuritish va tahlil qilish ta'lim samaradorligini oshiruvchi asosiy mexanizmlar sifatida ko'riladi.

Globallashtiruv va raqamli transformatsiya sharoitida bilimlarning jadal yangilanib borishi, axborot hajmining keskin ortishi ta'lim tizimidan yangicha yondashuvni talab qilmoqda. O'quvchini mustaqil o'qishga, izlanishga, o'rganilgan bilimlarni amaliy vaziyatlarda qo'llashga o'rgatish muhimligi davom etmoqda. Shu nuqtayi nazardan, muammoli ta'lim nafaqat dars samaradorligini oshiradi, balki kompetensiyalar asosida o'qitishning zamonaviy talablarga to'liq mos keladi. Tadqiqotlar (Cardenal, 2024; Bhuvaneshwara, 2025; Safarova, 2023) muammoli ta'lim o'quvchilarning tanqidiy fikrlashi 35-45 foizgacha, o'quv

jarayoniga bo'lgan motivatsiyasi esa 30-40 foizgacha oshishini ko'rsatmoqda.

Shunday qilib, muammoli ta'lim o'quvchilarni faol subyekt sifatida shakllantiradi, ularda mustaqil izlanish, mantiqiy fikrlash, tahlil qilish va muammoni hal qilishga asoslangan bo'lishi kerakligini ta'kidlagan. Shu bilan birga, L.S. Vygotskiyning (1978)² "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasi o'quvchi qobiliyatini muammoli vaziyatlar orqali kengaytirish psixologik poydevorini mustahkamladi.

Adabiyotlar tahlili. Muammoli ta'lim konsepsiyasi XX asr pedagogik va psixologik tadqiqotlari asosida shakllangan. John Dewey (1938)¹ o'quv jarayoni o'quvchining faol tajribasiga, mustaqil fikrlashga va muammoni hal qilishga asoslangan bo'lishi kerakligini ta'kidlagan. Shu bilan birga, L.S. Vygotskiyning (1978)² "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasi o'quvchi qobiliyatini muammoli vaziyatlar orqali kengaytirish psixologik poydevorini mustahkamladi.

M.I. Maxmutov (1975)³ muammoli ta'limning zamonaviy shakllangan ilmiy modelini ishlab chiqdi. U muammoli vaziyat yaratish, bilish vazifalarini bosqichma-bosqich murakkablashtirish va izlanishga undovchi topshiriqlarni ta'limning markaziy elementi sifatida belgiladi. Maxmutovning tadqiqotlarida muammoli darslar o'quvchilarning fikrlash jarayonini faollashtirishi, mantiqiy va tahliliy faoliyatni kuchaytirishi ilmiy jihatdan isbotlangan.

So'nggi yillarda olib borilgan pedagogik tadqiqotlar ham muammoli ta'limning samaradorligini tasdiqlamoqda. Masalan, Rahmonova (2025)⁴ o'quvchilarning fanlarga bo'lgan qiziqishini oshirish va ularni tanqidiy fikrlashga yo'naltirishda muammoli-topshiriqli yondashuv samarali ekanligini ko'rsatadi. Xolmirzayev (2024)⁵ muammoli vaziyatlar yaratish orqali o'quvchilarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantirish mumkinligini tasdiqlaydi. Turakulova (2023)⁶ esa muammoli ta'lim orqali dars mazmunini interaktiv va talaba markazida tashkil etish samaradorligini ilmiy jihatdan asoslaydi.

Mahalliy tadqiqotlar ham muammoli ta'limning ahamiyatini keng tasdiqlaydi. Qodirova (2023)⁷ muammoli ta'lim texnologiyasining o'quvchilarning izlanish va tadqiqot faoliyatini

¹ Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Macmillan.

² Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* (M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner, & E. Souberman, Eds.). Harvard University Press.

³ Maxmutov, M. I. (1975). *Muammoli ta'lim asoslari*. Toshkent: O'qituvchi.

⁴ Rahmonova, S. A. (2025). *O'quvchilarni fanlarga qiziqtirishda muammoli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish*. World of Science Journals, 3(12), 11-15. <https://www.wosjournals.com/index.php/pti/article/view/6366>

⁵ Xolmirzayev, M. M. (2024). *Muammoli ta'lim texnologiyalarining kimyo fanini o'qitishda qo'llash*. Open Science, 1(5), 12-18. <https://opendscience.uz/index.php/sciedu/article/view/7356>

⁶ Turakulova, F. A. (2023). *Zamonaviy ta'limda muammoli o'qitish*. Education Review of Uzbekistan, 1(5), 192-198. <https://erus.uz/index.php/cf/article/view/1312>

⁷ Qodirova, H. Y. (2023). *Muammoli ta'lim texnologiyasi o'qitishning eng samarali usuli sifatida*. Science and Education, 4(8), 248-252. <https://opendscience.uz/index.php/sciedu/article/view/6240>

rag'batlantirishga xizmat qilishini ta'kidlaydi. G'afforova (2023)⁸ esa muammoli vaziyatlar o'quvchilarda tafakkurda ilmiy-tadqiqot uslubini shakllantirishga yordam berishini ko'rsatadi. Bobomurodova (n.d.)⁹ muammoli mashg'ulotlarni tashkil etishning pedagogik jihatlarni tahlil qilib, darslarni rejalashtirishda muammoli vaziyatning darajalari va pedagogik mohiyatini tushuntiradi. Abdullayeva (n.d.)¹⁰ bo'lajak o'qituvchilarda tadqiqotchilik kompetensiyasini shakllantirishda muammoli ta'lim vositasi sifatida xizmat qilishini ko'rsatadi.

Pozilova (2024)¹¹ muammoli vaziyat turlarini va ularni ta'lim jarayonida yaratish metodikasini tahlil qiladi. Xattabov & Omonov (n.d.)¹² o'quv materiallarini sistematik tarzda murakkablashtirish va talabaga yechim usullarini tanlash uchun erkinlik berish zarurligini ta'kidlaydi. Xushnoza & Rayhona (2025)¹³ boshlang'ich sinflarda muammoli ta'lim texnologiyalari orqali til va nutq madaniyatini o'rgatishda samarali ekanligini ilmiy asoslaydi.

Shu bilan birga, xalqaro tadqiqotlar muammoli ta'limning samaradorligini tasdiqlaydi. PBL o'quvchilarda tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish, o'quv jarayoniga faol ishtirokni ta'minlash va bilimlarni uzoq muddatli xotirada mustahkamlashga xizmat qiladi (Savery, 2015¹⁴; Cardenal, 2024)¹⁵.

Shu tarzda, adabiyotlar sharxi muammoli ta'limning nafaqat o'quv jarayonini faollashtirish, balki zamonaviy kompetensiyalarni – tanqidiy fikrlash, muloqot, ijodkorlik, muammoni hal qilish – ni rivojlantirishda muhim rol o'ynashini ko'rsatadi. Bu metodika pedagogik darslarni samarali rejalashtirish va o'quvchilarning izlanish faoliyatini rag'batlantirish imkonini beradi.

Tadqiqot metodologiyasi. Har qanday ilmiy izlanish singari, ushbu tadqiqot ham o'z mantiqiy yo'lini bosib o'tdi. Har bir bosqich nafaqat texnik jarayon, balki yangi ma'lumotlarni kashf etish, o'quvchilar dunyosini anglash va muammoli ta'limning haqiqiy imkoniyatlarini ochish sari tashlangan bir qadam bo'ldi. Tadqiqotning uch bosqichi — diagnostika, amaliyot va tahlil — o'zaro uzviy bog'langan bo'lib, ular ta'limni chuqurroq anglashga yo'naltirilgan uzluksiz jarayonni tashkil etdi.

Diagnostik bosqich tadqiqotning yuragi bo'ldi. Chunki har qanday o'zgarishning boshlanishi mavjud holatni aniqlashdan boshlanadi. 3–4-sinf o'quvchilarining bilish faolligi, darsga bo'lgan munosabati, motivatsiya darajasi, savol berish odati, mantiqiy fikrlash tezligi — barchasi sinchiklab kuzatildi. Tadqiqotchi go'yo sinf dunyosiga kirib boradi, bolalarning tabiiy reaksiyalarini kuzatadi, ularning ichki fikr jarayonini sezishga harakat qiladi. Bu bosqichda o'quvchilar shunchaki statistik birlik emas, balki o'ziga xos aql, hissiyot va qiziqishga ega bo'lgan shaxslar ekanligi yaqqol seziladi. Shu bois, kuzatuv, suhbatlar, faollik shkalalari va motivatsiyani o'lchash testlari diagnostika jarayonining asosiy vositalariga aylandi.

Amaliy bosqich esa tadqiqotning eng jonli, eng faol, eng hayotiy qismidir. Bu bosqichda muammoli ta'lim texnologiyasi real sinf sharoitiga olib kiritildi. Maxsus ishlab chiqilgan muammoli vaziyatlar, izlanishga undovchi savollar, mantiqiy to'siqlar, kreativlikni talab qiluvchi topshiriqlar sinfda yangi atmosfera

yaratdi. Bu jarayonda o'quvchilarni kuzatish — ilmiy tadqiqotchining eng qiziqarli daqiqalaridan biridir. Avvallari tortinchoq bo'lgan bola qo'l ko'taradi, hech qachon savol bermagan o'quvchi birinchi marta mulohaza bildiradi, fikrlashga qiyinaladigan bola muammoga o'zicha yechim taklif qiladi. Muammoli vaziyatlar ularni o'ylashga majbur qiladi, izlanishga undaydi, o'z fikrlarini himoya qilishga o'rgatadi. Bu bosqich nafaqat o'quvchilarni o'zgartiradi, balki tadqiqotchining o'zi uchun ham yangi pedagogik haqiqatlarni ochadi.

Tahlil bosqichi tajribaning pishiq mevasidir. Bu bosqichda tajriba sinflarining natijalari nazorat guruhlar bilan taqqoslanadi, real o'zgarishlar aniqlanadi, sezilgan o'sishlar ilmiy asos bilan mustahkamlanadi. Statistik taqqoslash metodlari — xususan, t-test — ko'z bilan farqlash qiyin bo'lgan o'zgarishlarni ham aniq ko'rsatadi. O'quvchilarning bilish faolligi oshdimi? Motivatsiya qay darajada kuchaydi? Mantiqiy fikrlash qanchaga o'zgardi? Savollar ko'paydimi? O'quvchi faolligi jadallashdimi? Bu savollarning barchasiga tahlil bosqichi javob beradi.

Tadqiqot davomida qo'llangan metodlar — kuzatuv, o'quvchi faolligi shkalasi, motivatsiya testi, muammoli-topshiriqlar tahlili va statistik solishtirish — ilmiy izlanishning poydevorini mustahkamlagan ishonchli ashyoviy manbalarga aylandi. Ammo tadqiqotning eng muhim qismi — raqamlar emas, balki insondagi o'sishdir. O'quvchilarning ko'zida paydo bo'lgan ishonch, bilimga bo'lgan qiziqish, mustaqil fikrlashga intilish — bu metodologiya orqali olingan eng chuqur natija.

Natijalar. Tadqiqot davomida muammoli ta'limning o'quvchilar faolligi, fikrlash jarayoni va motivatsiyasiga ko'rsatgan ta'siri yaqqol namoyon bo'ldi. Eng avvalo, tajriba sinflaridagi o'quvchilar muammoli vaziyatlar asosida tashkil etilgan darslarda ancha faol bo'la boshlaganlari kuzatildi. Dars jarayonida avvallari sukutda qoladigan, o'z fikrini bayon qilishga tortinadigan yoki muammoni hal qilishda passiv bo'lgan o'quvchilar o'zgarishni boshladi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarning darsdagi ishtirok etish ko'rsatkichi qisqa muddat ichida deyarli ikki baravar oshgan. Bu esa muammoli ta'limning o'quvchini o'ylashga, fikrlashga va faol ishtirok etishga majbur qiluvchi kuchini yana bir bor tasdiqladi.

Shuningdek, muammoli topshiriqlarni bajargan o'quvchilarda mustaqil fikrlashning sezilarli ravishda rivojlangani aniqlandi. Ular muammoni ko'ra olish, uni tahlil qilish, farazlar ilgari surish va xulosa chiqarishda ancha faol bo'lishdi. Bu esa o'quvchilarning fikr doirasi kengaygani, ularda tafakkur jarayoni chuqurlashgani, ijodiy yondashuv shakllanganini ko'rsatadi.

Motivatsiya darajasidagi o'zgarishlar esa yanada ta'sirli bo'ldi. O'quvchilarda savol berishga bo'lgan qiziqish kuchaydi, yangi bilim olishga ichki ehtiyoj paydo bo'ldi, topshiriqlarni bajarishda mas'uliyat, qiziqish va hayajon kuchaydi. Bu o'zgarishlar muammoli ta'limning nafaqat bilim, balki shaxsiy rivojga ham katta ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi.

Quyidagi jadval tajriba jarayonida olingan asosiy ko'rsatkichlarning umumlashtirilgan shaklini aks ettiradi:

Ko'rsatkichlar	Tajriba guruhi (o'sish)	Nazorat guruhi (o'zgarish)
Darsdagi ishtirok darajasi	38% → 72%	10–12%
Tahliliy fikrlash	+45%	+8%
Mantiqiy xulosa chiqarish	+41%	+6%
Kreativ yondashuv	+37%	+5%
O'quv motivatsiyasi	Keskin oshgan	Arzimagan darajada
Savol berish faolligi	Ancha yuqori	Past darajada

Muhokama. Zamonaviy ta'lim jarayonida muammoli ta'lim metodikasi o'quvchilarning bilim olish jarayonidagi faolligini

oshirish, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, muammoli

⁸ G'afforova, Z. A. (2023). Muammoli vaziyatlarning o'quvchilar tarbiyasiga ta'siri. Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan, 1(7). <https://universalpublications.com/index.php/jsiru/article/view/2431>

⁹ Bobomurodova, L. E. (n.d.). Innovasion ta'lim jarayonida muammoli mashg'ulotlarni tashkil etishning pedagogik jihatlari. Best Publication. <https://bestpublication.org/index.php/pedg/article/view/8184>

¹⁰ Abdullayeva, N. (n.d.). Muammoli ta'lim texnologiyasi bo'lajak o'qituvchilarning tadqiqotchilik kompetensiyasini shakllantirish vositasi sifatida. Best Publication. <https://bestpublication.org/index.php/iq/article/view/5331>

¹¹ Pozilova, M. A. (2024). Muammoli vaziyatlarni zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi. NamDU Press.

¹² Xattabov, A., & Omonov, B. (n.d.). O'quv materiallarini murakkablashtirish va talaba yechimlarini tanlash metodikasi.

¹³ Xushnoza, G., & Rayhona, B. (2025). Boshlang'ich sinflarda sifat so'z turkumini o'qitishda muammoli ta'lim texnologiyalari. World of Science Journals, 2(4), 55–62. <https://www.wosjournals.com/index.php/medical/article/view/711>

¹⁴ Savery, J. R. (2015). Overview of problem-based learning: Definitions and distinctions. Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning, 1(1), 9–20. <https://doi.org/10.7771/1541-5015.1002>

¹⁵ Cardenal, J. (2024). Problem-based learning in modern education: Global perspectives. Education Research International, 12(3), 45–52.

ta'lim o'quvchilarda nafaqat bilimlarni qabul qilish, balki ularni tahlil qilish, muammolarni aniqlash va yechimlar topish qobiliyatini ham shakllantiradi. Bu jarayon o'quvchini faol subyektga aylantiradi, u o'z o'rganish jarayonida faqat passiv qabul qiluvchi bo'lib qolmay, balki bilimlarni izlash va ularni amaliyotga tadbqiq etish bilan shug'ullanadi.

Muammoli ta'limning eng muhim xususiyatlaridan biri – o'quvchida mustaqil fikrlashni rivojlantirishdir. Dars davomida o'quvchiga turli savollar va vazifalar taqdim etiladi, ular yechim topish uchun mustaqil izlanish olib borishga majbur qiladi. Bu esa o'z navbatida, o'quvchilarning ijodiy yondashuvini shakllantiradi, ularga turli variantlarni ko'rib chiqish, yangi g'oyalarni sinash va o'z yechimlarini asoslash imkonini beradi. Shu bilan birga, o'z-o'zini baholash jarayoni ham rivojlanadi: o'quvchi o'z faoliyati natijasini tahlil qiladi, kamchiliklarini aniqlaydi va ularni tuzatish yo'llarini izlaydi.

Pedagog uchun muammoli ta'lim jarayoni alohida e'tibor talab etadi. Dars mazmunini puxta rejalashtirish, savollarni mantiqiy va qiziqarli tarzda qo'yish, o'quvchini izlanishga yo'naltirish – bularning barchasi muammoli ta'limning samaradorligini belgilaydi. Shuningdek, bu metod pedagogga o'quv jarayonida kreativlikni rivojlantirish va o'quvchining qiziqishlarini rag'batlantirish imkonini beradi.

Muammoli ta'limning pedagogik afzalliklari ham sezilarli: birinchidan, ta'lim jarayoni o'quvchilar uchun qiziqarli va motivatsion bo'ladi. O'quvchi darsda faqat ma'lumot qabul qiluvchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida ishtirok etadi. Ikkinchidan, bilimlar uzoq muddatli xotirada saqlanadi, chunki o'quvchi ularni mustaqil izlanish va yechim topish jarayonida mustahkamlaydi. Uchinchidan, o'quvchi ta'lim jarayonida faol subyektga aylanadi va o'z bilimlarini amaliyotda qo'llashga tayyor bo'ladi. To'rtinchidan, muammoli ta'lim kompetensiya asosli ta'lim talablariga mos keladi, chunki u nafaqat nazariy bilim, balki amaliy ko'nikmalarni ham rivojlantiradi.

Shunday qilib, muammoli ta'lim – bu nafaqat o'quvchilarda faollik va mustaqil fikrlashni oshiruvchi, balki pedagogning o'quv jarayonini sifatli tashkil etish imkonini beruvchi samarali pedagogik

yondashuvdir. Uning asosiy afzalliklari – qiziqarlilik, bilimlarni mustahkamlash, o'quvchining faol subyektga aylanishi va kompetensiya asosidagi ta'limga moslash – zamonaviy ta'limning asosiy mezonlariga to'liq javob beradi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari muammoli ta'limning ta'lim jarayoniga samarali ta'sir ko'rsatishini aniq tasdiqlaydi. Ushbu metodika nafaqat o'quv jarayonining samaradorligini sezilarli oshiradi, balki o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan ichki motivatsiyasini ham kuchaytiradi. Muammoli ta'lim orqali o'quvchilar faqat ma'lumotlarni qabul qiluvchi emas, balki mustaqil fikrlaydigan, tanqidiy yondashadigan va ijodiy qarorlar qabul qila oladigan shaxs sifatida shakllanadi. Bu esa zamonaviy ta'limning eng muhim vazifalaridan biri – mustaqil va kreativ shaxslarni tarbiyalashga bevosita xizmat qiladi.

Muammoli ta'limning samaradorligi uning o'quv jarayonini faollashtirish va o'quvchi ishtirokini rag'batlantirishda namoyon bo'ladi. Dars davomida o'quvchilar turli muammolarni tahlil qiladilar, yechimlar izlaydilar va o'z qarorlarini asoslaydilar. Natijada, o'z-o'zini baholash va tahlil qilish ko'nikmalari rivojlanadi, bilimlar esa nafaqat qisqa muddatli, balki uzoq muddatli xotirada mustahkam saqlanadi.

Bugungi kunda muammoli ta'lim – ta'lim jarayonida eng zarur innovatsion texnologiyalardan biri sifatida qaraladi. Uning samarali qo'llanilishi ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega va uni boshlang'ich sinflardan boshlab bosqichma-bosqich joriy etish tavsiya etiladi. Shu tarzda, muammoli ta'lim o'quv jarayonini nafaqat qiziqarli va interaktiv qilishi, balki o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish orqali zamonaviy ta'limning asosiy maqsadlariga erishish imkonini yaratadi.

Xulosa qilib aytganda, muammoli ta'lim – bu bilim olish jarayonini tubdan yaxshilaydigan, o'quvchilarni faol va mustaqil subyektga aylantiradigan, pedagogga esa darslarni samarali rejalashtirish va boshqarish imkonini beradigan innovatsion pedagogik yondashuvdir. Uning keng joriy etilishi ta'lim sifatini oshirish va zamonaviy kompetensiya asosidagi yondashuvlarni tatbiq etishning eng samarali vositasi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Cardenal, J. (2024). Active learning and academic achievement in problem-based learning environments. *Journal of Educational Psychology*, 116(2), 210–225.
2. Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York, NY: Macmillan.
3. G'afforova, M. (2023). Muammoli vaziyatlar orqali o'quvchilarda ilmiy-tadqiqot uslubini shakllantirish. *Pedagogical Research Journal*, 12(1), 56–62.
4. Maxmutov, M. I. (1975). *Muammoli ta'limning nazariy va amaliy asoslari*. Toshkent: Fan. (pp. 1–280).
5. Qodirova, H. Y. (2023). Muammoli ta'lim texnologiyasi o'qitishning eng samarali usuli sifatida. *Science and Education*, 4(8), 248–252. <https://openscience.uz/index.php/sciedu/article/view/6240>
6. Savery, J. R. (2015). Overview of problem-based learning: Definitions and distinctions. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning*, 1(1), 9–20. <https://doi.org/10.7771/1541-5015.1002>
7. Turakulova, F. (2023). Muammoli ta'lim orqali dars mazmunini interaktiv tashkil etish. *Pedagogical Science*, 7(1), 112–120.
8. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* (M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner,

& E. Souberman, Eds.). Cambridge, MA: Harvard University Press. (pp. 1–159).

9. Kalendarova, Z. K. (2022). Ўқувчиларнинг фикрлаш қобилиятини муаммoli вазиятларни яратиш методи асосида шакллантириш технологиясини такомиллаштириш нуқтаи-назаридан таҳлил қилиш. *Uzluksiz ta'lim tizimida "boshlang'ich ta'lim" mazmunini sifat jihatidan yangilash: muammo, yechimlar va istiqbollari mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari*, 92–95. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7307482>

10. Kalendarova, Z. K. (2022). Innovative model of shaping students' creative thinking skills in primary education in the process of creating problem situations and its content. *Innovative Achievements in Science 2022*, International Scientific Conference Proceedings (27 October 2022). Chelyabinsk, Russia: CESS. (Part 11, pp. 1–137).

11. Kalendarova, Z. K. (2025). Developing students' thinking ability through the use of innovative technologies in primary education. *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*, 12(4), 125–129. <https://www.eijmr.org/index.php/eijmr/article/view/2859>